

Miljøministerens besvarelse af spørgsmål nr. 8, almindelig del, stillet af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg.

Spørgsmål 8

Udvalget anmoder, om at få oversendt en kort beskrivelse af hovedkonklusionerne fra Blacksmith Institute's analyse af verdens 10 mest forurenede steder.

Spørgsmålet er stillet af Steen Gade (SF).

Svar

Rapporten er kun i begrænset omfang konkluderende. Den er primært af opmærksomhedsskabende karakter. Rapportens hovedformål er at fremhæve signifikante lokaliteter, hvor der er miljø- og sundhedsproblemer, og at der kan gøres noget for at løse dem.

En ekspertgruppe har gennemgået en liste på 35 lokaliteter, der er udviklet på baggrund af en bruttoliste på over 300 lokaliteter fordelt over hele jorden.

Udpegningen af "Top 10" skete på baggrund af et scoringssystem, der forholdt sig til følgende forhold:

- Størrelsen af den påvirkede population
- Giftigheden af de involverede stoffer
- Indvirkningen på børns sundhed og udvikling
- Sandsynligheden for, at mennesker kommer i kontakt med stoffer(ne)
- Eksisterende beviser for indvirkningen på den menneskelige sundhed.

Der er ikke tale om en egentlig rangordning, men der er tale om en indikativ liste omfattende en bred vifte af forureningsproblemer, der volder stor skade i den fattige del af verden. Der er udvalgt lokaliteter fra alle større regioner i udviklingslandene.

Nedenfor gengives en række hovedtendenser, der i rapporten er fremhævet på tværs af eksemplerne.

Størrelsens betydning

Meget store lokaliteter (som store byer og floder) vil altid score højt på enhver liste over forurenede arealer, men små lokaliteter vil ofte have en meget højere lokal sundhedsrisiko. Spørgsmålet om størrelse versus intensitet ligger altid til grund for sammenligning af lokaliteter, og bestemmer også hvilke genopretningstiltag, man kan tage i brug. Forureningsproblemer på små lokaliteter med stor alvorlig lokal forurening kan løses på lokalt niveau med relativt begrænsede ressourcer. Store forurenende byer og floder kræver en meget større indsats og en langsigtet strategi og finansiering.

Fokus på sundhedsaspektet har stor betydning for udvælgelsen af lokaliteter

Undersøgelsens fokus på toksicitet og menneskers mulighed for at komme i kontakt med de kontaminerede stoffer medfører, at mineaktiviteter og smelterier scorer højt på listen. Dette er også årsagen til at en række velkendte lokaliteter (som Vapi og Ankleshwar i Indien) ikke kom med på Top 10. De kan have miljømæssige konsekvenser for grund- og overfladevand, men udgør ikke nogen klar sundhedsrisiko.

De multinationale selskabers rolle

Der er næsten ingen multinationale selskaber involveret i de lokaliteter, der er listet på Top 10. Den eneste undtagelse er Doe Rum Corp. i La Oroya. De værste forurenede lokaliteter kommer fra følgende kilder:

- Gamle firmaer, der nu er opløste og som ikke kan forfølges
- Statsejede virksomheder og aktiviteter, specielt aktiviteter fra Den Kolde Krig
- Lokale og regionale virksomheder
- Grupperinger af små håndværksaktiviteter

Det er Blacksmith's erfaring, at tilstedeværelsen af multinationale virksomheder i en given sektor i et udviklingsland ofte fungerer som en rollemodel for andre brancher i området. Dermed er de med til at højne den generelle miljøstandard. Det er meget sjældent, at disse firmaer er ansvarlige for lokaliteter, der virkelig udgør en signifikant sundhedsrisiko.

De fleste af de værste lokaliteter er generelt ikke kendt, ikke engang i deres egne lande

De værste lokaliteter ligger ofte gemt bort fra store kapitalcentre og er ofte en sektor, der er glemt af samfundet.

Medens nogle lokaliteter er berygtede på grund af den internationale opmærksomhed (fx Tjernobyl og Bhopal), står de aktuelle sundhedsrisici ikke i rimeligt forhold til deres omdømme. De værste lokaliteter, såsom Dzerzhinsk og Kabwe, er ofte ukendte eller ignorerede endog af deres egne regeringer.

Luftforurening spredes lige meget hvor den opstår

Udendørs luftforurening opleves som et stort problem i mange byer. Fine partikler (PM10 og PM2.5) er giftige. Byer med høje niveauer af luftforurening fra gamle køretøjer, 2-takts motorer, dårlig brændstof kvalitet mv. scorer højt på listen.

Forurenede indeluft er den skjulte dræber - røg fra madlavning og opvarmning med dårligt brændsel er et problem for mange fattige kvinder og deres børn. Disse effekter er gemt af vejen, og har først nyligt begyndt at få opmærksomhed.

Jordforurening påvirker primært børn

Børn leger i jorden og er derfor meget udsatte for forurenede materiale. De allermindste spiser det også. Det er sædvanligvis også de fattige, der dyrker grønsager i denne jord, med det resultat at afgrøderne kan blive forgiftede. Dette forhold er den afgørende årsag til, at tungmetalforurenede lokaliteter scorer højt på listen.

Vandforurening er kompliceret

Rundt omkring i verden, hvor store vandsystemer er meget svært forurenede, er der kun få alternativer, og mange mennesker er udsat for forurening gennem drikkevandet. Placeringen af lokaliteten er også relevant for niveauet for indvirkningen på mennesker. Huai flodsyste­met i Kina scorer højt, fordi mange mennesker bruger vandet fra floden direkte, medens den umiddelbare påvirkning i VAPI i Indien er meget lavere, fordi forureningen hovedsagelig er nedstrøms, og forureningen udledes til havet med alvorlige økologiske påvirkninger til følge.

Mange andre lokaliteter har tilsvarende problemer

Der er mange mellemstore og store industrielle lokaliteter, der scorer højt på et hvilket som helst indeks over en samlet forureningstilstand, og som ifølge analysen med lige så stor ret kunne have været på listen.

Kandidaterne på den nominerede liste omfatter et antal eksempler på dette fx i Rusland, Indien og Kina, og det er vanskeligt at vælge den ene lokalitet frem for den anden. Top 10 forsøger at reflektere en fornuftig geografisk balance og omfatter lokaliteter, der er gode repræsentanter for en lang række sammenlignelige lokaliteter.